

IPUIÑAK

*Buztintza'tar Errose'k eginda, ta
Kerexeta'tar Jaime'ren
ardurapean argitaratuta.*

X

PRAKAGORRIAK

Zuek gogotan ez dozuen bariku arratsalde baten, «Gereta» base-
txeko etxagun zaarra, aizkora aundi bat eskuetan ebalá, basora
egurretan joan zan.

Arratsalde aretako eguraldia, otza ta ituna zan: aitz-mendiak
laiñoz ondo estalduta egozala, euria zaparrada aundiz jausten zan.
Olako eguraldia izanda be, gure gizonak bere asmotan atzerarik be
ez: bein bidean jarri ezkeró, aurrera ta aurrera baiño ez eban egi-
ten.

Euria goian-bean zala, bideak igaroten ikusita, bere emazteak
esan be egin utsan:

—Gizon!, eguraldi onegaz nora zoaz?

—Untzillaitz-aldera egurretan —erantzun utsan gizonak berba
gitxitan.

—Gaurko eguraldiaz egurretan? —esan utsan andreak ikaratu-
ta—. Ez zaitetz joan gaur, orretarako eguraldi ona be etorriko da-ta.
Barikua danez, barriz, ekatxaz batera beste aldeko mutikoak orren-
baten urduri ibilliko dira...

Senarrak, baiña, emaztearen esanari «entzunda gor» eginda, bi-
dean barriro be aurrera egin eban: atsoen esanak seatz egitea, gauza
gatxa be ba-zala-ta.

San Martin'go artzulora eldu zanez, baiña, trumoi-ots ikara-

garriaz batean ekaitz bildurgarria sortu zan. Ango oiñeztuak, ango euri ta txingor jausteak!

Orrenbesteaz, Gereta'ko etxaguna ikaratu egin zan; eta ekaitz aundi aren erpeetatik iges egiteko, antxe bertan zan labarpe batera iraduz joan zan. Aitz-mendi guztiak bere ganera etorkiozala uste izan eban.

Onetan, San Martin'go artzulotik urten ziran zarata batzuek, Gereta'ko etxaguna artzulora begira ipiñi eben. Zarata bakan areik, ule-zutik gelduta jarri eben. Alako zarata ta garrazirik, bere belarriak egundo be ez eben entzun.

—Olako zaratarik eta garrazirik egundo ez yoat entzun —iñoan berekautan—. Zer ete-yagok bertan? Egingo neukek-eta, «bestaldeko mutikoak» dagozala... Txerren guztiak bat eginda be, olako zaratarik egiteko, orraitino...!

Gure gizona olako oldozkun (pentzamentu) bildurgarriakaz ebillen bitartean, oiñeztu aundi baten argitan, artzulotik zortzi mutil, zortzirak dantzari antzean, arrapalada baten urten ziran. Mutillok, euren soiñak arkondara baltzez eta praka gorritz estalduten ebezan; eta euren atzetik beste «prakagorri» bat be turutu bat eskuan ebala ariñeketan agertu zan.

Eta orduan, zortzi mutillak, zortzi «prakagorriak», turuta otsean iñun diran dantzak egiten asi ziran. Arein jira-birak eta arein saltuak ikusita, Gereta'ko gizona berba egiteko be adore bagarik gelditu zan. «Ai, nik andrearen esana egin ba'neu!», iñoan tamalez.

Eta ikuskizun aijn bakana begi-aurretik kentzeko, eskumako eskuaz «Aitaren» egin eban.

Orduan, «prakagorriak» geratu egin ziran; eta euretariko batek, asarre-bitsetan etorrita, Gereta'ko etxagunari «Aitaren» egiñiko eskua zugatz (arbola) batera lotu eutsan.

Ori eginda, barrien-barri dantzak egiten asi ziran. Barriro be, Gereta'ko ugazabak beste eskuaz «Aitaren» egin eban; eta orduan be, «prakagorriak» beste eskua be lotu egin eutsoen.

Irugarrenez dantzan asi ziranean, barriz, ujujuka ta deadarka pozarren ibili ziran, labarpeko gizonak «Aitarenik» ezin egin eikealakotan.

Gereta'ko gizonak, baiña, eskuak lotuta eukázalako, «Aitarenik» ezin egin ebala ikusi ebanean, «Jesus» izena deadarka esan eban.

Eta orduantxe jazo zan aundiena: «Prakagorriak», JESUS izena entzuteaz batera, garrazi baten deadarka asita, jolas eta dantza guztiak bertan-bera itxiaz, arrapalada baten artzulatorantz abiau ziran; bidean «laugiñan» joiazala, auxe iñoela: «Gereta'ko gizon zirtzilla orrek yaukok errua... Orrexena dok errua... Orrexek apurtu yozak gure dantzak eta orrexek galdu yok gure alaitasuna...».

Eta ori esanda beste bagarik, «prakagorri» guztiak asarre-gorritan ke moltzoak atzean izten ebezala, amorruez beterik artzulatoratu ziran.

Gereta'ko etxaguna, ostera, «prakagorriak» amorruez joiazala ikusi ebanean, barre-zantzoka asita, etxerantzako bidean jarri zan. Eta gabeen etxera eldu zanean, ikusirikoaren barri bere emazteari zeatz-zeatz emon eutsan.

«Prakagorri» areik, txerrenak (deabruak) izan ei'ziran.

XI

ARTZAIÑA TA EPAILLA

Eun ardi ta adari baten jabe zan artzain morrosko bat, mendi-egaleko txabola zaar baten bake-bakez bizi zan.

Artzaiña, bere artalde ederra lakorik ango inguruetan be ez egoala-ta, pozez beterik aurkitzen zan. Ardi bakotxak, urtean-urtean, batek be utsik emon bagarik, bildots biña ekarten eutsazan; eta orrez ganera be, esne, gaztae ta artule, eurakandik gauzarik asko artzen eban. Ori zala-ta, bera artalde ederrari begira, arropoztuta bizi zan.

Epaillaren azkenengo gabeen, artzain morroskoa, enparau gabetan lez, sutondoan aparitarako taloak egiten asi zan. Eta orretan ziarduala, aize biorraz batean, txabolako atakan abots miragarriz norbaitek «artzain, artzain!» deadarrez zirautsala entzun eban.

Artzaiña, alako abots bakanez egiñiko deadarra entzutean, ikaratu egin zan. «Zer eldu dok ona? —iñoan bildurrez beterik—. As-